

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

Szerkesztik: Dr. KUN BÉLA és Dr. RÉVÉSZ IMRE. Főmunkatárs: Dr. SZÁSZ IMRE.

Megjelenik minden szombaton.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
DEBRECEN, KOLLÉGIUM.

Előfizetési ár félévre hét pengő.

Egy pusztába kiáltó szózat nyolcvanhat évvel ezelőtt.

A jövőbelátás nem tartozik a sűrűn előforduló emberi tulajdonságok közé s néha épp azok rendelkeznek legkevésbé vele, akik legjobban feltételezik, vagy legalább hirdetik önmagukról annak hírtokát. Viszont azonban az is nem egyszer megesik, hogy Isten olyanokra biz egészen megdöbbenő jövőbelátásról tanuskodó Cassandra-üzeneteket, akiknek egyébként hétköznapi egyéniségéből teljesen hiányozni látszik minden prófétai, vagy váteszi vonás. Ez persze akkor rendesen eggyel több ok arra, hogy az illetőre ne hallgassanak — később, emberöltők vagy tán századok múltán azonban annál megrendítőbb igazolását szolgáltatja annak az igének, hogy „*semmit sem cselekszik az Úr, míg meg nem jelenti titkát az Ő szolgálóinak, a prófétáknak*” (Ámos 3 : 7.), akár kicsik azok, akár nagyok s akár szorosabb, akár csak tágabb értelemben érdemlik meg a próféta (= kimondó) nevet.

Tóth Mihály (1807—1879), a neves losonci lelkipásztor, majd a debreceni Kollégium theologiai professzora bizonyára nem tartozott a prófétai szabású egyéniségek közé. Könyvei, irásai — így a Protestáns Egyházi és Iskolai Lap első (Török—Székács-féle) korszakában közölt cikkei is átlagos tehetségről tanuskodnak és a felvetett akár történelmi, akár elvi, akár gyakorlati problémákba való elmélyedésnek semmi különösebb képességét nem mutatják. Csodálatos, hogy mégis éppen ő volt egyike ama nagyon keveseknek, akik a bizonyos tekintetben végzetes 1848 : XX. törvénycikk meghozatalának előestéjén, amidőn a két hazai evangéliumi egyház legbölcsebb vezetői is az állami támogatás megnyerésének reménymámorában úsztak, mertek az ár ellen úszni és fölemelték óvó szavukat egy államilag finanszírozott magyar protestantizmus csalogató vágyképe ellen.

A P. E. I. L. hatodik évfolyamának 1847 július 11. számában „Evangeliumi szabadság” cím alatt többek közt a protestáns egyház ön-

célúságáról s az államtól való függetlenségének sérthetetlen megóvásáról cikkezik Tóth Mihály s egy jegyzetben kitér a „prot. papok státuszpénztárból fizetésének” már akkor általánosan hangoztatott követelményére is és komolyan megfontolandónak tartja azt, mielőtt a megvalósítására sor kerülne. Utal a skót és a svájci, Vaud-kantoni református egyházszakadások közeli példájára, amelyeknek főindoka az egyház lelki és erkölcsi szabadságának az állam pénzbeli és egyéb támogatásánál többrebecsülése volt. Aztán szórul-szóra így folytatja :

„Íme, tisztársaim! a státusz által fizetett egyházak lemondanak a státusz-fizetésről: vajjon mi igyekezzünk-e megnyerni és kivívni, hogy az álladalom által fizettessünk?” „Avagy nem tudjátok-e, hogy akinek adjátok magatokat szolgálókat, annak vagytok szolgálói?” (Róm. 6 : 16.) „Senki pedig nem szolgálhat két úrnak, mert ha az egyikhez ragaszkodik, a másikat megűtálja. Nem szolgálhattok Istennek és a világi gazdagságnak.” (Máté 6 : 24.) Avagy le akarjátok-e magatokat foglaltatni a státusz által s elvonatni az egyháztól, kiei eddig valótok? Aki fizet, az a gazda s úr: kiki annak szolgálója, akitől tartatik s fizettetik. Alig van pedig itt módja az egyeztetésnek, de igen is van helye az aggodalom s óvakodásnak. Mert hiszen a világi státusz érdekei, a kormányok terveik s hasznaik nem mindenkor egyeznek meg az egyház lelki érdekeivel s kellő irányával; nem még akkor is, ha a fejedelem ugyanazon hitvalláson van alattvalóival: mennyivel inkább nem, akkor s ott, hol többféle egyházak vannak s a fejedelem maga egyházának igen is hű tagja? Vagy, teszem, ha valamely álladalomban előjogos hitfelekezet s uralkodó egyház van, melynek érdekei szorosan összeforrtak a kormányéval: vajjon reménylhetni, várhatni-e biztosan, hogy az álladalomnak más hitfelekezetre kiható rendeletei nem az uralkodó egyház szellemében, annak gyarapítására s javára történnek? A tolerált egyházak érdekei pedig nem tévesztetnek szem elől, nem tolatnak háttérbe? Hát ha még az álladalmi kormány nem is úgy van szerkesztve, hogy minden

néposztály, minden hitfelekezet érdekeit képviselje és rendeletei a nemzet akaratának emanatioja legyenek, miként felelősséggel is tartozik: vajjon lehet-e akkor az álladalomban a kisebb tekintélyű, hatalmú s népességű hitfelekezeti egyháznak garanciája aziránt, hogy jogai ne csorbítottassanak, sőt léte is ne veszélyeztessék? Vagy végre, tesztem az esetet, hogy *rendkívüli viszonytságok, vagy halomra-szaporodott adósságok a státusban pénzkrisist idézzenek elő: nem lehet-e félni, hogy egy státus-csapás vagy csin (Staatsstreich) által a kisebb tekintélyű s hatalmú hitfelekezet végkép elveszítse az álladalomtól járandott fizetését? mely esetben, ha ennek papjai már egyszer lemondtak egyházuk által teljesítendő fizetésükről, nehéz, szinte lehetetlen leend, a papoknak ismét az egyházhoz fordulni fizetést követelőleg, melytől a hívek feloldva s elszoktatva valának. Egy véletlen csapás a nyáj pástorait lesújthatja, szétszórhatja s akkor — a nyáj elszéledett és megsemmisült. Én tehát inkább azt javalnám, elvem az: mindegyik egyház tartsa fenn önmagát, a státus pedig egyiket se!*"

Ez a rendkívüli tisztalátásról tanuskodó figyelmeztetés — amelynek egyes vonásaiban döbbenve ismerjük föl mai helyzetünket és legközelebbi kilátásainkat — sajnos, elhangzott a pusztaba. Csak félv mulva reflektált rá a nagynevű Vámosi Pap István (okt. 17. szám), a maga derűs racionalista optimizmusával pontról-pontra eloszlatni igyekező a T. M. aggodalmait. Nagyon érdekes volna ezt a cikket is legalább kivonatossan ismertetni, de nincs rá terem, csak ezt az egyetlen mondatot idézem belőle — melyből könnyű tovább következtetni a cáfoló cikk egész irányára —: „Az álladalom célja a közbátorság s boldogság és ez, a legújabb publicisták ítélete szerint is, mindenek felett érnymen s az ezzel szoros kapcsolatban levő vallásosságán alapul és szüksége van ezen célból lelkészre, kiknek segítségével a vallásos erkölcsi nevelést eszközölheti...”

És létrejött az 1848:XX. törvénycikk végzetes paragrafusa a bevett vallásfelekezetek egyházi és iskolai szükségleteinek közálladalmi költségek által leendő fedezéséről, amelyről maga Kossuth megvallotta híres 1871-i túrini levelében: „Rossz expediens; de mi azt választottuk, kénytelenségből.” Hogy mennyire rossz: azt legjobban a magyar protestáns egyházak érzik attólfogva mindmáig a saját bőrükön. Mert attólfogva mindmostanig az az egyik legnagyobb bajunk, hogy ez a törvény ebben a pontjában nincs végrehajtva. Annyira nagy bajunk ez, hogy nagyobb már csak egy lehetne: az t. i., hogy ha ebben a pontjában is végre volna hajtva.

R. I.

A fejta elrothad, a sírkő kidől: alapítványod s ebben neved emlékezete túléli a századokat.

Pannonhalmán.

Jó pap holtig tanul.

Ma is kötelezőnek érzem magamra hivatásomból kifolyólag e régi közmondást. Pápán lefolyt tanárgyűlésünk után elmentem tanulni a legrégebb magyar tanítórend otthonába: Pannonhalmára.

Mikor előre engedélyt kértem a vezetőség-től, levelemre Sárközy Pál perjel azzal válaszolt, hogy szívesen látott vendégük leszek. Igéretének mind ő, mind rendtársai a legteljesebb mértékben megfeleltek. Megérkezésem után mellém rendelt egy tanárt azzal az utasítással, hogy kívánságomhoz képest vezetgessen végig ne csak az élettelen kincsek és gyűjtemények között, hanem ismertesse meg velem a kolostor egész életét.

Egy óra mulva már vittek bemutatni az új főapát Kelemen Krizosztom elé, akit azelőtt való napokban iktatott be állásába a hercegprimás, a miniszterelnök, a kultuszminiszter s más egyházi és világi előkelőségek, mintegy 200 szálló vendég jelenlétében országos ünnepséggel. Az apostoli szelidségű főapát igaz szeretettel fogadott, étkezéseken maga mellé, a főhelyre ültetett (Hol becsülnek meg nálunk így egy szürke tanárt?), kifejezte, hogy örül, ha magyar felebarátjának szolgálatára lehet hiszen — mondá — kevesen vagyunk magyarok, össze kell tartanunk; nem engedhetjük meg magunknak azt a fényűzést, hogy egymás ellen dolgozzunk. Kéréssemre ő is hozzájárult, hogy nekem mindent bemutassanak.

Nem is volt attól fogva megállásom. Kézről-kézre adtak, vittek. Akiről megérzik, hogy felekezeti elfogultságon, idegenkedéssel felülemelkedve közelít hozzájuk, ahhoz nagyon szívesek, előzékenyek. Vezetőm vitt először a rend történetírójához és műtörténészéhez, a Pannonhalmi Szemle szerkesztőjéhez: Mihály Ernőhöz, aki az apátságról kibocsátott ismeretető füzetet is írta. Hamar találtunk közös témát: előttem egy évvel volt vendége a római magyar intézetnek, de hosszabb ideig nálam. Kezembe is adta mindjárt a római nemzetközi könyvtáros-kongresszusra írt és olaszra fordított ismertetését rendük könyvtárának, meg ajándékozott más pannonhalmi kiadványokkal. Ő vezetgetett végig a főapáti lakosztályban őrzött kegyeszek, a sekresztyében felhalmozott miseruhák, a templom egyes kápolnái, a refectorium festményei közt. Megkapó, hogy komoly, hol derűs bölcsesség szól az apró falak képekből és tömör latin jeligéikből. Egyháziul megszivlelhetné a „Libertate perit” felírásút. Egy hordót ábrázol; a broncsa lepattant, szél esik, tartalma elfoly. Többek közt a nevelő munkáját karóhoz kötött csemetefák ábrázolják „Ut caelo assurgant” felírással.

Elébe mentette a Wertheim-szekrényben őrzött alapítólevelet és a Liber Ruber-ben egy-

sített t
tettük a
ritkaság
A könyv
lelkigyal
sorai. A
lésére t
írnokot,
ciust, g
ismertet
és külfö
nem ige
runknál
Ma
kor tart
nevezett
jelen va
tagjai a
épülethe
napjába
mozog:

A r
giai és
hallgatj
szeminá
számuk
leselked
nap be
A rend
beszélés
hez illő
tükröz.
vágó üg
tor meg
anyagi
mazása
tünk ke

Fel
Lehet,
azok j
sokat m
szertart
is hatn

Na
tos vol
az egy
házak k
a nyert

1 F
iránti ti
mi — h
portájár
területér
róm. k
Közeleb
gyűlések
sok a b
szélni c
pedig m

A
árvabél
a szere

sített többi Árpád-kori oklevelet. Megtekintettük a könyvtár és a benne levő képcsarnok ritkaságait, köztük Méliusz Herbariumát. — A könyvtár vendégkönyvének érdekes lapjai a lelkigyakorlatokra visszajáró felső bírák névsorai. A könyvtár igazgatója az alperjel; kezelésére tartanak egy régi irodatisztet és egy írnot, vakációban bevonnak néhány noviciust, gyarapítására fordítják a Szemle részére ismertetés végett megküldött nagyszámú bel- és külföldi könyvet. A kezelés mintaszerű, pedig nem igen kisebb a mi halálra ítélt könyvtárunknál (200,000 kötet).

Magukkal vittek a reggel 6, este 7 és 9 óra-
kor tartott házi ájtatosságokra a káptalannak nevezett házi kápolnába, amelyeken állandóan jelen vannak a másutt el nem foglalt összes tagjai a rendnek. Külső közönség részére az épülethez kapcsolt ősi templomban tartanak napjában több misét. Óramű pontosságával mozog a munka-beosztás.

A noviciusi próbaév kiállása után a theologiai és a választott tanítási szaktárgyak óráit hallgatják a jelöltek. Dolgozhatnak szakjuk szemináriumában. A nap minden órája be van számukra osztva. Nem az utca és a korcsma leselkedik rájuk szabad idejükben. Bár egész nap benne vannak, nem unják hivatásukat. A rendtagok egész magaviselete, dolgaik megbeszélése szigorú önfegyelműséget, művelt emberhez illő tapintatot és halkszavú tartózkodást tükröz. Nem viszik a piacra egyházuk életbevágó ügyeit, nem bízzák a csöcselékre a pásztor megválasztását. Ezek a főbb okai, nem az anyagi gazdaság, vagy a papok előkelőbb származása az ő egyházuk szilárdságának, mellettünk kétségtelen fölényüknek.

Felhozzák velük szemben a sok külsőséget. Lehet, hogy az sok is. De aki veszi a fáradságot azok jelképes jelentésének megértésére, már sokat meg is szeret belőlük. Ők komolyan veszik szertartásaikat, tehát tudnak általuk a lelkekre is hatni.

Nagyon sokat lehet tőlük tanulni. Kívánatos volna lelki értékek cseréjének megindulása az egymás támogatására utalt keresztyén egyházak közt. Megvallhatjuk őszintén, mi lennénk a nyertes fél.¹

Szeremley Béla.

¹ Közöltük ezt a cikket a nagyérdemű szerző iránti tiszteletből. De hangsúlyozni kívánjuk, hogy mi — ha sok seperni valót látunk is a magunk portáján — nem mennénk odáig, színt a defaitizmus területére, hogy mi a bizonyára sok jót is tartalmazó róm. kath. egyházzal cserélve csak nyerhetnénk. Közelebbről ami a lelkész választás és az autonóm gyűlések ügyét illeti, ezek tekintetében valóban igen sok a baj, de „piacravitelről“ és „csöcselékről“ beszélni csak felületes szemlélet alapján lehet, ami pedig nem illik az illusztris cikkíróhoz. K. B.

A debreceni nagytemplom képét viseli az árvabélyeg: igen, templomot építünk azokkal, a szeretet, a kötelesség templomát!

A sárospataki emlékirat.

A Debreceni Protestáns Lap egyik szerkesztője ezt az iratot a lap f. évi 14. és 15. számaiban a laptársakhoz intézett azzal a felhívással közli, hogy foglalkozzanak minél behatódobban ezzel az irattal, illetőleg az abban felvetett kérdéssel. De talán megengedi ennek a lapnak szerkesztősége, hogy ebben a lapban is és a lapon kívül állók is elmondhassák véleményüket és én, a m. t. szerkesztőségnek szíves engedélyét nemcsak a sárospataki emlékirathoz hozzászólásra kérem, sőt elsősorban és nagyobb mértékben nem is ehhez, hanem ahhoz, hogy a kérdést messzebb vigyem, hogy felöllehessem fejtegetésemben az ezzel a tárggyal összefüggő kérdések egész tömegét, terjedelmét, hogy a lelkészképzés, lelkésznevelés kérdését ne csak személyi, sőt elsősorban nem is személyi érdekből, hanem a gyülekezet, az Isten országa szempontjából vizsgáljam. Ehhez képest elmenjek a végső határig: a gyakorló lelkészek életéig, mert hiszen az Isten népe életének a szempontjából ez a fontos; úgy a lelkészképzésnél és lelkésznevelésnél, mint a gyakorló-lelkészek alkalmazásánál erre kell, mint végső célra tekinteni. Éppen ezért, mint fejtegetéseim vezérlő gondolatát mindjárt megmondom, hogy én fontosabbnak tartom a nevelést, mint a képzést, mert e kettőt én nem tartom egynek; különbséget teszek képzés és nevelés között. Képzés szerintem, ismeretek közlése; nevelés: annyi, mint emberré alakítás. Lelkésznevelés tehát annyi, mint igazi lelkipásztorokat, Krisztus apostoli lelkű és életű szolgáit teremteni, esetleg még durva anyagból is a nevelés minden eszközével, a legfőbbel: szeretet árasztásával. Ha ez így van, akkor talán nem lehet kétségbevonni helytálló voltát azon állításomnak, hogy a nevelés fontosabb, mint a képzés. Ugyanazért engem mindannyiszor felizgatott, hogyha lapjaink erről a kérdéstről írva — pedig nagyon sokat írtak — mindig csak képzésről beszéltek, sohasem nevelésről. A theol. tanárok emlékiratában pedig éppen meglep, hogy kijelentésük szerint „tanácskozásunknak ismét tárgyát képezte a lelkészképzés és lelkésznevelés ügye“ és ez utóbbiról még sincs iratukban egy szó sem. Mert hogy a theol. tanfolyamnak öt évre emelését ajánlják (nagyon helyesen), ezzel csak nem gondolják, hogy a tulajdonképpeni nevelést is behatódobba fogják tenni!?

Nagyon sajnálnám, ha valaki, főképpen az ezután jövő fejtegetéseimből azzal gyanúsítana meg, hogy én a lelkészek tudományos képzését nem értékelném érdem szerint. Sőt, inkább nagyon fájlalom, talán velem együtt sokan, hogy az ismereteknek azt a mennyiségét, amit velünk és a módszert, ahogyan közölték, tudományos képzésnek teljességgel nem mondhatjuk. Tudom ma már nem így van. De legalább engem nem nyugtat meg a nevelés, amit leendő lelkészeink még most is nyernek és ahogyan

arról még ebben az iratban is gondolkoznak. Ebből kell sok ; kell annyi, amennyivel apostolokat, vagy legalábbis igazi lelkipásztorokat tudnánk a gyülekezetekbe kibocsátani, Krisztusról bátor bizonyágtevőket, lángoló hitűeket. Az apostolok ezzel és nem tudományos képzettségükkel nyerték Krisztusnak hitvallóit. — A szektáknak nálunk nincsenek tudományosan képzett papjaik és azok mégis tudják azokat az egyszerű embereket valósággal fanatizálni. Hitet csak hit, életet csak élet tud támasztani.

A nevelésről szólva, állapítsuk meg, hogy nevelni nemcsak gyermeket, de felnőtt embert is szakadatlan ráhatással lehet. Ez pedig leendő lelkészknél egyedül *szigorúan zárt internátusokban* lenne keresztülvihető családos theol. tanárok állandó együttélése mellett, ahol is a lelkész-növendékek feltétlen tiszta életre kényszerítenének. Elmúltak már azok az idők, amikor a református közgondolkodás nemcsak megengedte, hanem itt-ott éppen meg is várta a theologus diáktól, hogy legációkban ő vezessen ivásban, nótázásban, táncban, kártyában. Majd mint pap is a faluban lakó földesuraknak vadász és ivócomborája legyen. Ma sok komoly lélek van már mindenütt, akik theologus diáktól, paptól egészen mást várnak, mint ezelőtt félszázaddal. Amivel régebben az a diák közkedveltséget nyert, azért ma sok helyen súlyosan elítélnék, természetesen egy lelkészt még inkább. Ma fájdalmas megütközést keltene a lelkekben az ilyen magáról megfélekedezett duhaj nyilatkozat: „pap vagyok a katedrában, azontúl nem”; amit régebben elég gyakran hallhattunk és amiért egy-egy földesúr megveregette papjának a vállát, mert úgymond — ez felvilágosult ember. Hát ez a nagy felvilágosultság borított sötétséget magyar református egyházunkra. Megnyugvással mondhatnánk, hogy ez a mulató, felvilágosult theologus és papi típus kihalófélben van, ha nem látnánk, hogy e helyett egy más, nem kevésbé veszélyes bűn harapott bele a lelkészek lelkébe is: a vad törtetés a kenyér, majd ha ezt megnyerte a vagyon, a pénz után. Amazzal sem lehetett, de ezzel sem lehet gyülekezeti életet teremteni, Isten országát építeni, amint a sok szomorú eset mutatja. Ehelyett a nemzedék helyett is mást kell nevelni; legalábbis cégéres bűnös papoktól meg kellene menteni és tisztítani egyházunkat.

De amennyire emberileg lehetséges, már előre kellene biztosítani egyházunkat a lehető legalkalmasabb lelkipásztorok kiválogatásával oly módon, hogy felekezeti középiskoláinkban az egész tanári kar figyelmét fel kellene hívni, a vallástanárokat pedig egyenesen köteleznünk növendékeink lelkületének, életének megfigyelésére és ha olyanok jelentenék lelkészi pályára lépő szándékukat, akiket erre alkalmatlanoknak ismertek meg, próbálnák meg őket szándékukról lebeszélni; sikertelenség esetén

előre adjanak bizalmas értesítést azon intézet tanári karának, amelybe lépni akarnak. Ugyanezt a megfigyelést folytatni kellene a theol. tanároknak és éppen azokkal foglalkozni legtöbbet, legnagyobb, legszeretőbb gonddal, akikben fogyatékossgot találnak, ha netalán jó útra téríthetnék. A szeretetnek, jóakaratsnak — tudjuk — nagy hatalma van és még ilyen atyai szeretetteljes gondozás nélkül is sok haszontalannak látszó ifjúból lett az életben igen kiváló becsületes ember, így lelkész is és megfordítva.

Pásztoroknak kellene theologus ifjainkat nevelni. Ennek viszont igen sikeres és hathatós módja lenne, hogy tanáraik a növendékek létszámához mérten belőlök magának mindenik egy-egy kis gyülekezetet alakítsanak és annak körében igazi lelkipásztori munkát végezzen. Az ilyen gyülekezetekben gondozott és nevelt lelkészek majd a rájuk bízott gyülekezetekben nem kísérleteznének, de biztos úton indulnának.

Végül jön a gyülekezeti élet zavartalanosságának lehető biztosítása érdekében a lelkészek fegyelmezésének a kérdése. Keresik mindenütt a hitbeli közönynek, az egyháztól, templomtól elhidegülésnek az okait; de a legelsőre nem mernek rámutatni, még kevésbé annak kiküszöbölésére gondolni, erélyes cselekvéshez nyulni. Vakok vagyunk az itt elharapózott súlyos betegség meglátására, siketek a sűrűn kihangzó panaszok meghallására, félenkek a kíméletlen beavatkozására; esztendőkön át engedjük az egyházakat egy-egy méltatlan pap szörnyű élete miatt sinylődni, bomladozni. Már most van olyan élet, ami ellen a törvény betűvel nem lehet fellépni, pedig káros hatással van a gyülekezet életére, kisebbségére a lelkészek becsületének. Ehhez a lelkészek közt kellene olyan közszellemet teremteni, ami azt a papot lehetetlenné tenné először a lelkészi karban, azután az egész társadalomban; ezzel talán kényszeríteni vagy életének a megváltoztatására, vagy hivataláról lemondásra.

A nyilvánosan erkölestelen életet folytató, közbotránkozó papoktól pedig rögtön ítélő bíróság útján kell a gyülekezeteket sürgősen megszabadítani.

Egyházunkban statáriális bíróságot kell megszervezni, hogy ez az ilyen papokat nem az ott viselt hivataltól mozdítsa el, hanem lelkészi jellegétől fossa meg. Rettenetes dolog egy-egy ilyen pap miatt éveken át kitéve lenni ellenségeink megvetésének. Hogy az ilyen esetben ne tartsa vissza a bíróságot a könyörtelen ítélőhatalmától a szánalom, a családra, a gyermekekre tekintet, vagyontalanság esetén tekintessenek a lelkésznek özvegyeknek, a gyermekek árváknak a gyámintézet és a Kálvineumok által. Ha pedig a Szeretetszövetség annyira erősödik, külön szeretetházakat építsünk az ilyen szerencsétlen lelkésznek és gyermekek részére, ahol azok a gyermekek ne csak a nyo-

mortól legyenek megmentve, hanem gyöngéd, szeretetteljes bánásmód mellett felejtsek egy magáról megfeledkezett apa szegényét.

Lelkipásztor.

KÖZÉLET

„Tanárok dolga.“

Ezzel a címmel jelent meg egy érdekes cikk a Debreceni Protestáns Lap 16. számában. A névtelen író véleményéhez, úgy érzem, csatlakozik a középiskolai tanárság nagy része. Ahhoz is, amit megmond, ahhoz is, ami csak a sorok közül olvasható ki. Mert ha a cikk szavai szerint az Országos Református Tanár-egyesület kisebb arányú látogatottságának oka a mostani gazdasági élet nehézsége „is“, a gondolatmenetből világosan kiolvasható, hogy az érdeklődés lanyhulásának vannak egyéb okai is.

Szabad legyen az okok közül rámutatni arra, hogy a tanárság egy részét nem elégítik ki ezek az évi rendes közgyűlések. Még pedig azért, mert a nyakunkra zudult sok nehéz kérdés megtárgyalására ezeken a közgyűléseken nincs alkalom és nem jut idő. Sietek megjegyezni, hogy ennek nem a közgyűlés vezetősége az oka. Nehéz a régi formákkal is szakítani, a sokféle ágazó tevékenységet folytató egyesület adminisztrációs ügyeinek elintézése is sok időt vesz igénybe. Mégsem lehet tagadni, hogy sok tanár véleménye szerint a közgyűlésekre azért nem érdemes elmenni, mert azokon nem kapjuk meg azt, amire szükségünk van: iskolai kérdéseinkben a tanári közvélemény kialakulását.

Felvetem azt a kérdést: nem lehetne-e a tanárregyesületi közgyűlést meghagyni annak, ami hivatalos rendeltetése: végső fórumnak a tanárregyesületi ügyek intézésében s nem kellene-e más úton gondoskodni arról, amit a közgyűlés adni nem tud s amire a tanárságnak nagy szüksége lenne. Nem volna-e jó, ha a tanárság évenként a közgyűlésen kívül összegyűlne egy konferenciára is, amelyen a felbukkanó problémákat megbeszélhetnék s barátságos eszmecsere útján próbálnánk tanári közvéleményt kialakítani? Hiszen nekünk nincs tanári közvéleményünk! Mi nem tudjuk, hogy a tanárság egyeteme mit gondol pl. a csendes napokról, a tantervrevízióról, a cserkészetről, az iskola és az egyház viszonyáról, a munkálató tanításról, az iskola és szülői ház kapcsolatairól és sok egyéb más fontos kérdésről.

A Református Figyelő nagyszerű konferenciái bizonyítják, hogy milyen áldásos és termékenyítő hatása van az ilyen összejöveteleknek. Miért nem tudjuk mi, tanárok, ugyanígy megbeszélni az iskola kérdéseit? Miért nem akad valaki, aki az illetékesség kérdésén való töprengés nélkül próbát tenne egy középiskolai

tanügyi konferencia megrendezésével? Bizonyos vagyok abban, hogy az első kísérletezés után nagyon sok tanár igazi lelki felüdülésnek érezné a részvételt.

S az ilyen konferenciák teremthetnék meg a Tanárok dolga c. cikkben nagyon helyes érzékkel felvetett nevelők szövetségét, amire bizony nagy szüksége lenne a közös célokért küzdő és egymástól mégis olyan messze levő tanítóságnak és tanárságnak egyaránt és amiből csak haszna lehetne úgy egyházunknak, mint iskolánknak.

Szeghalom.

Nagy Miklós.

A kurzusról.

Lapunk legutóbbi számában megígértük, hogy a lelkész-továbbképző tanfolyamának ügyéről, amelyet a debreceni egyházmegye rendez, ez alkalommal bővebben írunk. Ezt az ígértünket váltjuk valóra most, amikor az előkészítő munkálatok megbeszéléseiből közlünk egy-mást.

A tanfolyamot — ismételjük — a debreceni egyházmegye rendezi a debreceni Tisza István-tudományegyetem theologiai tanárkarának szíves közreműködésével. Egy körülményt tisztáznunk és különösebben hangsúlyoznunk kell. Azt, hogy az említett egyházmegyének ez a törekvése nem áll ellentétben az ORLE hasonló célú és irányú célkitűzésével és munkájával. Se praejudicálásról, se versengésről nincsen itt szó. Hanem csak arról, hogy az egyházmegye átértékelve a továbbképzés fontosságát és sürgősségét, a theologiai kar tudós tanárainak bevonásával és irányításával haladéktalanul, tehát még ez év nyarának végén rendez továbbképző tanfolyamot.

A tanfolyam szeptember végén, vagy okt. elején lesz Debrecenben. Egy hétfőig tart. Hétfőn kezdődik és szombaton végződik. Minden napon délelőtt előadás, délután a hallottak megbeszélése és megvitatása. Ma még nem áll módunkban jelenteni a thesisokról, de annyit már közölhetünk most is, hogy az előadó professzorok különös tekintettel lesznek a gyakorló-lelkipásztorok mai szükségleteire és igényeire az előadandó tárgyak kiválasztásánál. Annak idején előre fogjuk közölni a résztvevőkkel nemcsak az előadások címét, hanem azoknak igen rövid vázlatát is azért, hogy bizonyos felkészültséggel jelenhessenek meg és szólhassanak hozzá majd az egyes kérdésekhez.

Kedvezményes vasúti jegyekről lehetőség szerint gondoskodunk. Internátusi és konvik-tusi olcsó ellátást szerzünk. A szellemi ügyek intézője dr. Révész Imre theologiai dékán-professzor, a gazdasági ügyeket pedig Ördög Lajos pocsaji és dr. Szász Imre monostorpályi lelkipásztorok intézik.

E rövid közleményt azért tartottuk szükségesnek közzétenni, hogy a lelkésztestvéreket, akik bizonyára vágyakozva vártak már egy

ilyen megmozdulásra és drága alkalomra, ha nagy vonásokba is, jóelőre tájékoztassuk.

Hisszük, hogy rövidesen idevonatkozólag bővebb és részletesebb jelentést adhatunk.

Nélkülöző papok.

„Nyiltlevél“ méltóságos dr. Kun Béla szerkesztő úrhoz.

Régóta akartam e levelet megírni, hogy hánykódó lelkeimen könnyítsek.

Végre ráindított Urmánczy Nándornak a „Pesti Hírlap“-ban április 22-én megjelent „Éhező tanítók“ című cikke.

Annak minden sorát aláírom, kivált pedig ezeket: „Föltehetjük a kérdést, miből élnek ilyen körülmények közt a tanítók. Valószínű, hogy adósságot adósságra halmoznak. De ez sem mehet a végletekig.“

Méltóságos Uram! Így van tökéletesen. De legalább a tanítóság érdekében történt már megmozdulás; lapjaik állandóan felmutatva tartják a fájó, égető sebeket.

Nagyon helyesen mondta ki a közepszabolcsi egyházmegye, hogy az Egyetemes Konvent keresse meg a vallás- és közoktatásügyi minisztert, miszerint a nem állami iskolák megsegítését célzó, régen beígért törvényjavaslatot terjessze be már a törvényhozás elé.

Szerintem itt kezdődnek a papok sorsának javulása.

Rólunk, papokról mintha mindenki elfeledkezett volna; sehol nem hallatszik egyetlen szó, sehol nem olvasható egyetlen sor, mely a papok szörnyű helyzetére nyíltan rámutatna.

Röviden elsorolom az én helyzetemet; hiszem, sok pap társaméval azonos.

Fizetésem főrésze 60 kis hold föld, mely négy éve úgyszólván semmit sem termett a különböző csapások miatt. Hónapok óta nincs egy szem búzám; öttagú családomnak péktől hordatom a kenyeret.

Pénzfizetésemből a hátralék már felgyűlt 1509 pengő 68 fillerre.

Életbiztosításhoz, mely a pap halála után az özvegy és árvák egyedüli vándorbotja, március végén elvesztettem, mert nem tudtam fizetni.

Egyetemi hallgató fiamat e félévre nem tudtam beiratni, mert a tandíjt nem voltam képes előteremteni, bár méltóságod a kedvező fizetési feltételeket megadta.

A fizetési-meghagyások mind sűrűbben keserítik amúgyis gyötrelmes mindennapi életünket.

Le vagyunk rongyolódva. Semmiféle állami hozzájárulásom nincsen.

Minden stóla és kiadványozás egyházamban évek óta meg van váltva. Így a hívek stólat nem fizetnek; de az egyház sem tudja a megváltási összeget fizetni.

Soha egy fillér nincs a házunknál.

Megtörtént az a szegyenletes dolog, hogy március 14-én a kántor és tíz tanító kaptunk összesen 50 pengő fizetést; legyen a március 15-i vacsorát miből kifizetni.

Járásunk, a dadai alsó járás, négy éve az ország legsújtottabb, leginségesebb része, ami miniszterileg el van ismerve. De reánk, itt lakó papokra: soha, senki sem gondolt.

Méltóságos Szerkesztő uram! E levelem megírásának egyetlen célja volt, itt a nyilvánosság előtt feltenni a kérdést: Mit tegyek, mit tegyünk! Mert már egészen lerokkadtunk!

Kedves és szíves válaszát nagyon kéri és várja:

Büdszentmihály

Ajtay Jenő,
ref. lelkész.

A választ Arany János adja:

*A szegénynek drága kincs a hit
Tünni és remélni meglátit.* Szerk.

HALOTTAINK

Kozma Andor, a nagynevű költő, Arany János iskolájának legméltóbb képviselője, a dunántúli egyházkerület tanácsbírája, 73 éves korában elhunyt. Hálás kegyelet őrzi emlékét.

Macsáth Ferenc kunhegyesi lelkipásztor, egyházmegyei tanácsbíró, szívszelhűdés következtében 45 éves korában meghalt. Április 26-án temették el nagy részvét mellett.

KÜLÖNFÉLÉK

Hóman Bálint kultuszminiszter Petri Pál és Szily Kálmán államtitkárok társaságában április 23-án és 24-én Debrecenben időzött. Meglátogatta az egyetemet, a gazdasági akadémiát, a református gimnáziumot, a piarista gimnáziumot és a Dóczy-intézetet, valamint a kollégiumi könyvtárat. Április 23-án este Baltazár püspök vendége volt. Ittléte alkalmával megcáfolta a debreceni egyetem megcsönkítéséről szállongó híreket.

A Tisza István-társaskör április 22-én az eddig szokásos serleg-vacsora helyett délután 6 órakor emlékünnepelet tartott a kör helyiségében. *Berzeviczy* Albert elnök megnyitója után — amely klasszikus megnyilatkozás volt a történelmi átértékelők szabadelvűség-ellenes tanításai ellen — *Kun József* debreceni egyetemi tanár tartott nagyszabású és nagy tudományos alapossággal készült előadást annak megvilágítására, hogy Tisza István miért tartozik a legnagyobb magyarok közé.

A debreceni nők népes küldöttsége kereste fel Baltazár Dezső püspököt *Koncz Aurélné* vezetése alatt kérve, hogy a debreceni egyetem épségben tartásáért nagy befolyását yesse latba.

Nyilatkozat. A magam részéről készséggel hozzájárulok ahhoz, hogy a beregi sérelmek ügye a nyilvánosság előtt tovább ne tárgyalassék. Az arra illetékes fórumok amúgyis el fogják dönteni, hogy kinek van igaza és ki miben hibás. (Vásárosnemény.) *Kelemen Gyula.*

A kenderesi református templomra diszes toronykaput készített Kormányzó urunk, amelyet április 23-án maga Kormányzó úr leplezett le és először maga ment keresztül azon. Leleplezés előtt a torony előtti téren ifj. Csánky Benjamin lelkipásztor mondott beszédet s megköszönte azt. Majd Kormányzó úr mondott hosszabb *lelkigondozó* beszédet a magyar nép nyelvén egyszerű, közvetlen, de mély szavakkal. Áhitattal hallgatta a hívek sokasága. Hazaszeretetre bűzdít, majd arról szól, hogy a haza fenntartója a vallás, a hit. Mert a rádió és repülőgép korában sok nézet megváltozott, amit kétezer év előtt változhatatlannak vélték, de a ker. hitgazságok megingathatlanok. „Kérem önöket, látogassák szorgalmasan ezt a templomot. Itt rakjuk le bűneink terhét a keresztfá alatt.” A falu hivatását festi. Svédországban akárhány ember egyetemet végez s hazamegy falujába, a sok gazda gimnáziumot végez s otthon folytatja a gazdálkodást. A városban több a baj, több a gond, több a bűn. Micsoda rombolást végzett a kommunizmus, mutatja az egykor virágzó Oroszország, ahol egyenlők lettek az emberek a nyomorban. Minden országban sok a baj ma, Magyarországon aránylag még kevesebb, mint egyik-másik országban. Itt rend, személy- és vagyonbiztonság van. A leleplezés után az istentiszteleten Kormányzó úr ifjú Horthy Miklós főgondnokkal együtt vett részt. Az egyházi beszéd alapigéje a kapu felirata: Jn. 12:46. volt.

Új református egyházi lap. A „Kárpátaljai Református Lelkész Egyesület” hivatalos lapja „Református Lelkész” címen, az Isaák Imre técsői lelkész, egyesületi elnök felelős szerkesztője mellett megjelent. A tartalmas és nívós lap a vezércikken kívül Bertók Béla, néhai Péter Mihály, Baltazár Dezső dr. püspökök, Csikesz Sándor debreceni egyetemi professzor cikkeit közli. Az egyesületi élet, fórum, csendes óra és hír-rovatok teszik elevenné a lapot. Előfizetési ára évi 20 csehkorona.

A debreceni egyházmegyében a bárándi és konyári lelkészörök folyó hó 21-én tartották együttes összejövetelüket Nagyrábén. — Reggel a templomban istentisztelet volt, amelyen Veres Bálint hencidai és Bede Gyula esztári lelkészek szolgáltak, adhortációt tartott dr. Szász Imre belmissziói előadó. A kör tanácskozáson a lelkészek — mintegy 18-an — az ORLE ezévi körkérdését vitatták meg. Nagy Ferenc sárrétudvari lelkész, költő-pap kedves és bájos tanulmányt olvasott fel Arany János és a Biblia címen. Sok aktuális egyházi témáról esett még szó, pl. iskolák fenntartása, egyházi adóhátralékok, szekták elleni védeke-

zés stb. — A tanácskozáson résztvett Kulin Imre, az egyházmegye tevékeny gondnoka is. Az elnöki tisztet F. Varga Lajos esperes látta el bölcs irányítással. Ugyancsak ő látta vendégül szívesen és szeretettel a pásztorok társaságát.

„Az az ember te vagy!” címen jelenik meg még pünkösöd előtt dr. Incze Gábor budapesti vallásoktató tollából egy prédikációgyűjtemény, melyben a legaktuálisabb és legégetőbb vallási és egyházi kérdéseket érinti hozzá az örökkévaló igazságokhoz. A munka ára előjegyzők számára 1 pengő 65 fillér. Előjegyezni lehet levelezőlapon a szerzőnél: *Budapest, II. Margit-körút 54.* Fizetni csak a munka megérkezése utáni nyolc nap alatt kell a gyűjteményben érkező csekkapon.

Mezőtúri lelkészválasztás. Csomasz Dezső belvárosi lelkész elhalálozásával megüresedett lelkészi állás betöltésével április 2-án tartott presbiteri gyűlés foglalkozott. A megjelent 92 presbiter szép békességről tanuskodó teljes egyetértéssel egyhangúlag határozta, hogy a II. paróchiális kör lelkészi állásra meghívja Falussy Gusztáv mezőtúri újvárosi lelkészt. Húsvét másodünnepén a belvárosi nagytemplomban összegyülekezett több ezer főnyi jogsult választót Cziriák Géza türkevei lelkész és dr. Kuszka István nyug. főispán, e. m. tanácsbíró, mint egyházmegyei kiküldöttek megkérdezték, hogy meghívás útján kívánják-e betölteni a lelkészi állást. A jelenlevő egyháztagok nagy lelkesedéssel, teljes egyhangúsággal, közfelkiáltással Falussy Gusztáv meghívása mellett nyilatkoztak. Így az egyházmegyei küldöttség, nagy elismerésének kifejezése mellett, megválasztott lelkésznek Falussy Gusztávot jelentette ki. Szeretettel kívánjuk mi is Istennek gazdag áldását a mezőtúri gyülekezetre és az új lelkipásztorra.

Hivatalos értesítés.

A Tiszántúli Református Egyházkerület Püspökétől.

901—1933. szám.

Körlevél.

Felhívom a kebelbeli valamennyi tanintézet tekintetes igazgatóságát, hogy az Országos Református Szeretetszövetség f. hó 20-án megküldött körlevelében foglaltakat az intézetek ifjúságával megismertetni, figyelmüket a Szeretetszövetség célkitűzéseire s ennek egyházunk kiteljesedése szempontjából való rendkívüli fontosságára felhívni szíveskedjenek.

Atyafiságos szeretettel:

Debrecen, 1933 márc. 25.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Laptulajdonos: **Dr. KUN BÉLA.**

Magyarország aranykoszorús mestere**Szlezák László**

harang- és ércöntőde, harangfelsze-
relés és haranglábgyár

BUDAPEST, VI., FRANGEPÁN-U. 77. SZ.

Telefon: Aut. 913-53. sz. Költségvetéssel díjmentesen szolgál

BUDAPEST-ANGYALFÖLDI REF. TEMPLOM RÉSZÉRE
KÉSZÍTETT HARANG, MELYET DR. PAVASZ LÁSZLÓ PÜSPÖK ÜR.
AVATOTT FEL.

Előnyös fizetési feltételek. Számos egyházi elismerőlevél.

Az 1900. évi párisi világkiállításon díszoklevéllel, 1921. és 1923. évi vasipari kiállításon aranyéremmel, az 1925. és 1926. évi kézműipari tárlaton kormánydíszoklevéllel, 1927. és 1928. évi budapesti, székesfehérvári, szentesi és szombathelyi kiállításokon nagy aranyéremmel kitüntetve. 1930. évi nemzetközi vásáron emléklappal kitüntetve.

A budapesti Bazilika 7945 kilogrammos új harangja gyáramban készült.

SESZTINA LAJOS

vasnagykereskedése
Debrecen.

Alapította 1819-ben Sesztina János.

Kitűnő tűtöképességű magyar „Perpetuum“-kályhák.
Magyar gyártmányú zománc-edények,
zsír-bődönők, disznóölő-kécek, husvágó-gépek.
Telefon 6. és 15-48.

Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli református egyházkerület könyvnyomda-vállalata. 1933-871

Protestáns egyházi irodalom!

Dr. Baltazár Dezső: Elég nékem az Isten kegyelme (Prédikációk) . . . 1.—
— A próbáltatások idejéből . . . . . —.50

Czeglédy Emánuel: Baltazár Dezső református püspök életrajza . . . 2.50

MEGJELENT:

Dr. szentpéteri Kun Béla: Magyar református egyházalkotmány . . . . . **P 1-60**

Dr. Erdős Károly: Méliusz világító lámpásának sugarai. . . . . —.30

Dr. Illyés Endre: A magyar református földművelő nép lelki élete 2.90

Dr. Incze Gábor: Keresztelési beszédek . . . . . 3.—
— A magyar református imádság a XVI. és XVII. században . . . . . 6.—
— Az Úr áldassék! (57 magyar református lelkész prédikációja az év különböző ünnepeire és vasárnapjaira) . . . . . 7.—

Kesztyűsné Balogh Margit:

Az Úr zsámolyánál. Ara: P 3.—

Kovács János: Gyalogösvény (52 ifjúsági prédikáció) . . . . . 4.—

Dr. Sz. Kun Ágota: A debreceni református Nagytemplom . . . . . 3.—

Makkai Sándor: Öntudatos kálvinizmus 3.60

Orosz Tamás: Napsugár a szent berkekben . . . . . 4.—

Révész Imre: Kálvin élete . . . . . —.80
— Révész Imre élete . . . . . 8.—

Dr. Révész Imre: Az ige fénye (Prédikációk). 1.20

Szabó Gyula: Sötétségből világosság legyen! (Prédikációk) . . . . . 3.—

Szalonnás János: A református leány (Kötve) . . . . . 6.—

Dr. Török István: A Barthi theologia elméleti és gyakorló-lelkész szempontról . . . . . —.50
— Barth Károly theológiájának kezdetei 3.—

Varga József: Korálkönyv . . . . . 6.—

Dr. Vasady Béla: A hit misztériuma . . . . . 7.—

Vincze Elek: Mi láttuk az ő dicsőségét... (Prédikációk) . . . . . 5.—

Vincze Károly: Istennek angyalai . . . . . 4.—

Fenti művek kaphatók:

„MÉLIUSZ“

könyvkereskedésben, Debrecen,
Ferenc József-út 26. szám alatt.